Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ !

ЭНСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр тэрилтэлэнитэ

2001 с.
От ыйын
19
күнэ
чэппиэр
№ 81 (89124)

ТЫА ХАҺААЙЫСТЫБАТА: ТҮБҮКТЭРБИТ УОННА СОРУКТАРБЫТ

В.А. Попов, улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы

Саҥа үйэ бастакы сылын аҥара бүтэ оҕуста. Ити кэм устатыгар биһиги тугу оҥордубут, хайдах үлэлээтибит, өссө үлэ ханнык салааларыгар болҕомтону ууруохха сөбүй диэн ыраҥалаан көрөр кэм кэллэ.

Улууспут сүрүннээн тыа хаһаайыстыбатын араас салааларынан дьарыктанар буолан бу боппуруоска улахан болҕомто уурулунна. Ити түмүгэр 2001 сыл бастакы аҥарыгар 1300 тонна үүтү туттарар сорудахтаах буоллахпытына, 669,5 тонна үүт туттарылыннa, ити былаан 51,5 бырыһыаныгар тэҥнэһэр. 29 тонна эт оннугар 51 тонна эт туттарылынна, ити 175,8% тэҥнэһэр. Онон сыллааҕы былаан эмиэ туолар чинчиленнэ. Куурусса сымыытын туттарыы былааныгар улахан хаалыылаах иһэбит.

Ааспыт сылы кытта тэҥнээн көрөр буоллахха быйыл үүтү 4,5 төгүлүнэн, эти 2,3 төгүлүнэн, сымыыты 2,9 төгүлүнэн улаатыннарар сорук туруоруллубута. Маннык үрдүк кирбиилэри ыларбытыгар улахан хамсааһын баар диэххэ сөп. Былырыыҥҥытааҕар ынах сүөһү уопсай төбөтүн ахсаана 1583 төбөнөн элбээтэ, ити иһигэр ынах уопсай ахсаана 6745 төбөҕө тириэрдилиннэ. Билигин улууска 4075 төбө биэлээхпит, ол гынан баран сылгы ахсаана былырыыҥҥытааҕар 691 төбөнөн аччаабыта хомолтолоох. Биһиги санаабытыгар бу түбэлтэҕэ нэһилиэктэр отчуоттарыгар туох эрэ алдас таҕыста быһыылаах. Билигин итини чуолкайдаһа сылдьабыт. Улууска билигин 6732 сибиинньэ баар, ити ааспыт сыл бу кэминээҕэр 2858 төбөнөн элбэх. Көтөрбүт ахсаана эмиэ элбиир, билигин 28203 көтөр баар, ити былырыыҥҥытааҕар 10682-нэн элбэх.

Сыл аҥарын түмүгүнэн отчуокка 5100 ньирэйдэннибит, ити ньирэй дьыалабыай тахсыытын 74,5 бырыһыаныгар тэҥнэһэр. Барыта 2703 убаһаланныбыт, ити дьыалабыай тахсыыта 66,3 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ. Түргэнник ситэр уонна дохуоту биэрэр салааларынан дьарыктаныы түмүгэр 6128 куурусса, 3500 хаас, 229 перепелка (бочугурас) аҕалыллан таргатылыннылар. Улуус иһинээҕи бэйэбит бостуукта-абыт сибиинньэлэрбититтэн 882 чооску атыыга таһаарылынна.

Быйыл саас 2751 гектар сиргэ бурдук ыһыыта ыытылынна, ити былаантан элбэх. 743 гектар оннугар 784 га сиргэ хортуоппуй олордулунна. Оҕуруот аһын арааһын 348 гектарга олордулунна. Ааспыт сылга тэҥнээтэххэ бурдук ыһыытын 450 гектарынан, хортуоппуйу 20 гектарынан кэҥэттибит, ол оннугар оҕуруот аһын ыһыы 9 гаанан аччаата.

Ыаммыт үүтү переработкалааһыҥҥа от ыйын 6 күнүнээҕи туругунан «Ас-үөл» ГУП 305 тоннаны, улусПО 356 тоннаны, М. Аммосов аатынан кооператив 82 тоннаны астаатылар. Куораттааҕы үүт завода улуус иһиттэн 32 тонна үүтү соҕотуопкалаата. Билигин күҥҥэ ортотунан 21 тонна үүт туттарыллар.

Билиҥҥи туругунан улуус бары нэһилиэктэригэр үүтү тутар пуннар, арыы сыахтара тэриллэн үлэлии олороллор. Оттон ааспыт сылга 9 эрэ пуун уонна сыах баара. Көбөкөн, II Хомустаах нэһилиэктэригэр арыы саҥа сыахтара, Хамаҕатта, I Хомустаах, Бөтүҥ нэһилиэктэригэр үүтү тутар саҥа пууннар аһыллан үлэлиилләр. Нам селотунааҕы арыы завода үлэлиир, үүт аһылыктары упаковкалаан, тупсаран оҥорон атыыга таһаарар. Быйыл үүт туттараччылар кэмигэр үптэрин аахсан иһиилэрэ олохтонно.

Үүтү туттарыы былаанын 51,5 бырыһыан толоруу сүрүн биричиинэлэриннэн тэрээһин үлэлэр бытааарыылара, үгүс нэһилиэктэргэ үүтү тутар сыахтар хойутаан үлэлээһиннэрэ буолла. Итини тэҥэ быйыл ынах маассабай төрөөһүнэ урукку дьыллардаах хойутаата. Маныаха халаан уутун содулугар улуус үрдүнэн 2212 ынах көнөрүллэ сылдьыбыта эбиликтэстэ. Ааспыт сыллааҕар үүтү туттарыы былаана 4 төгүл улааппыта кыаҕы таһынан сорудах буолар.

Куурусса сымыытын туттарыыта хаалыы сүрүн биричиинэлэринэн манныктары этиэххэ сөп: төбөнөн ахсаана наһаа элбээн, аһылыгын боппуруоһа олус уустугурда, куурусса лар турар базалара быстар мөлтөх. Итини тэҥэ сымыыты туттараччылар бородууксуйаларын батарар боппуруостара уустуга атахтаата.

Сыл иккис аҥарыгар улуус дьаһалтатын үлэтин соруктарыттан биирдэстэринэн тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорор уонна туттарар сорудахтарын толоруу буолар. Правительство бу биһиэхэ түһэрбит сорудахтара биһиги дабайар кирбиибит буолуохтаах. Маныаха бары нэһилиэктэр баһылыктара, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорор кэтэх уонна баһынай хаһаайыстыбалар, тыа хаһаайыстыбатын кооперативтара, государственнай-унитарнай тэрилтэлэр, улуус соҕотуопкалыыр коллективтара үлэ бары көрүҥнэригэр тэтими өссө күүһүрдэн, үлэҕэ хамнаска ирдэбили туруоран уонна хонтуруолу олохтоон тэрээһиннээхтик үлэлээтэхтэринэ эрэ ити сорудахтар туолар кыахтаахтар.

Улуус дьаһалтата, тыа хаһаайыстыбатын управлениета сыл иккис аҥарыгар үүтү ыаһын, переработкалаһын, сири кытта үлэ, оттоохун, бурдугу үүннэрии, сылгы иитиитигэр хамсааһыны таһаарыы уонна кооперациялааһын туһаайыыларын тоноҕолоон бэлиэтиилләр.

Бастатан туран үүт астыыр сыахтар базаларын өссө тупсарыллыахтаах, үүтү таһар техникалар элбиэхтээхтэр, тобоҕо суох астааһыҥҥа киирии уонна куорат рыногар күүскэ өтөн киирии соруктара тураллар. «Агротехнология» ГУП нөҥүө атырдьах ыйыгар икки арыы заводун, икки үүтү тутар пууннары оҥорон, оборудованиеларын лизинг нөҥүө атыылаһан ылан үлэлэтэри ситиһиэхтээхпит. Үүтү аҥардастыы арыылаан батарыы улахан ночооттоох, онон үчүгэйдик тупсаран астаан, упаковкалаан, сойутан баран Дьокуускай куорат рыногар хото киллэрэн батарарбытыгар суолбут-иистпит ордук табыгастаах.

Иккиһинэн. Сири кытта үлэни тупсарар, туруктаах үүнүүнү ылар, улуус бэйэтэ ыһар сиэмэ фондаларын ситиһэр инниттэн бурдугунан анаан дьарыктанар базовай хаһаайыстыбалары тэрийии соруктара тураллар. Ол курдук улуус соҕуруу өттүгэр I Хомустаахтан Хамаҕаттаҕа дылы барытын хабан «Туһалыыр» тыа хаһаайыстыбатын кооперативын, улуус хоту өттүгэр Аппааныттан Модукка дылы «Рассвет» тыа хаһаайыстыбатын кооперативын уонна «Модут» ГУП курдук бурдук базовай хаһаайыстыбаларын тэрийии үлэлэрэ саҕаланнылар. Бу хаһаайыстыбалар бары Президент тэрийбит анал бурдук хаһаайыстыбаларын ситимигэр киирэн, сөптөөх үбүлээһин, техниканан хааччыйыы программатыгар сөп түбэһэн үлэлиир балаһыанньалара тупсуохтаах.

Кинилэр сүрүн соруктара сири таҥастааһын үлэтин тупсарыахтаахтар, ол курдук икки хонуулаах ыһыы эргииригэр киириэхтээхтэр, паардааһын үлэтин, күүҥҥү хорутуу, баһыналары күрүөлээһин үлэлэрин олох күүскэ ыытыахтаахтар. Бурдук ыраастыыр, харайар базаларын тупсаран оҥостон, улуус иһигэр үчүгэй хаачыстыбалаах сиэмэни ууран баһынай хаһаайыстыба уо.д.а. хаһаайыстыбалары хааччыйыахтаахтар. Билигин Бөтүҥҥэ оҥоһуллубут бурдук миэлиҥсэтин сэлиэһинэйинэн, быйыл үлэҕэ киириэхтээх Намнааҕы уотурба заводун бурдугунан хааччыйыахтаахтар. Онон кинилэр иннилэригэр улахан соруктар тураллар, үлэлэрин түмүктэриттэн улуус инники кэскилэ, экономиката, дьон-сэргэ олоҕо быһаччы тутулуктанар улахан эппиэтинэс бу тэрилтэлэргэ сүктэриллэр.

Үсүһүнэн. Сылгы барахсаны Күрүө Дьөһөгөй Тойон Айыы сахаларга ас, таҥас, миинэр көлө оноһуннуннар диэн анаан айбыт айылҕа оҕолоро буолаллар. Сылгыны сатаан тутан, дьаһанан тэриннэххэ тыа хаһаайыстыбатын биир барыстаах салаата буолар. Ол быһыытынан улууска билигин сылгы төбөнөн ахсаанын элбээтиннэрэр, киниттэн ылыллар бородууксуйаны дэлэтэр сорук турар. Сылгы бэйэтин айылҕатынан үөрдээн иитиллэр, элбэх мэччирэҥ сирдээх буолуохтаах. Кинини биирдиилээн ыалынан, дэриэбинэ таһыгар мунньан иитэр улахан көдьүүһэ суох. Онон сылгы иитиитинэн дьарыктанар анал базовай хаһаайыстыбалары тэрийиэххэ сөп этэ. Итинник хаһаайыстыбаларга тирэҕирэн, биирдиилээн ыаллар, баһынай хаһаайыстыбалар кыттыһан, кооперациялаһан үлэлиилләрэ олох көрдөбүлэ буолар. Ол иһин быйыл Көбөкөн уонна Фрунзе нэһилиэктэригэр сылгы иитэр кооперативы, Таастаахха сылгы иитэр ГУП хаһаайыстыбаны тэрийии соруктара тураллар. Маны таһынан сылгы кымыһын оҥорор анал хаһаайыстыбалар, фермалар тэриллиэхтэрэ.

Төрдүһүнэн. Тыа хаһаайыстыбатын аграрнай реформатын иккис түһүмэҕэ быһаччы кооперациялааһыны сайыннарыы суолунан буолуоҕа. Билигин баар бытархай кэтэх, баһынай хаһаайыстыбалар күүстэринэн производствоны кэҥэтии, бородууксуйаны элбэтиннэрии кыаллыбат суол. Кооперациялааһына суох сири тупсаран оҥоруу, сүөһү, сылгы төбөнөн ахсааннарын элбээтиннэрии, аһы-үөлү переработкалаһын, харайыы, батарыы, техниканы толору туһаныы, өрөмүөннүүр-оҥорор араас өҥөлөрү оҥоруу кыаллыбаттар. Маны таһынан тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥороччулары быһаччы аадырыстаан үбүлэһинан кредитэнай кооперативтар нөҥүө эрэ оҥоһуллуохтара. Онон тыа хаһаайыстыбатын сайыннарар инниттэн улууска кооперативнай система тэриллэрэ наада.

(Бүтүүтүн 2 стр. көр)

От ыйын 16 күнүнээҕи планеркаҕа баһылык 1 солбуйааччыта В.А. Попов Приленскэй уокурук мунньаҕа буолбутун, онно 6 улуус баһылыга отчуоттаабытын, 3 боппуруос көрүллүбүтүн туһунан эттэ. Комбикорм завода тутуллутуугар хас да тэрилтэ (тыа хаһаайыстыбатын управлениета, Граф Биэрэгинээҕи реабилитационнай училище о.д.а.) учредительнай дуогабар түһэрсибиттэр. Бу заводу тутуу саҕаланыахтаах, ахсынньы 1 күнүгэр үлэҕэ киириэхтээх. От ыйын 12 күнүгэр «Холбос» ПК уонна республикаааҕы санэпиднадзор тахсан нэһилиэктэри кэрийэн үлэни-хамнаһы билсибиттэр. Сыл аҥарыгар үүтү туттарыы 51,5 бырыһыаҥҥа тэҥнэспит, онон бу бородууксуйаҕа хаалыылаах иһэбит. Үүтү туттарыы 4 тыһ. тонна былаан этэ, ону 800 тоннаны көҕүрэтэллэригэр этии киллэрбиттэр. Сымыыты оҥорон таһаарыы былаанын туолуута эмиэ ыраах.

***

ИДьУО начальнига Зырянов П.А. иһитиннэрбитинэн, постарга тахсыы саҕаламмыт, номнуо бириэмэтин иннинэ сир аһын хомуйааччылар, балыксыттар тутуллубуттар, үгүстэрэ куорат олохтоохторо. Постарга тэрилтэлэр хойутаан тахсаллар, суоппары эрэ ыыталлар. Дьиҥэр тэрилтэттэн 3-4 киһи тийийэн милиция сотрудниган көмөлөһүөхтээх.

***

Баһылык солбуйааччыта Васильев И.А. Ленскэй куоракка командировкаҕа сылдьыбытын туһунан информация оҥордо. Прораб А.В. Переваловы кытта тиийэн дуогабар түһэрсибиттэр, смета оҥорбуттар. Биһиги биригээдэлэрбит 5-6 объекка үчүгэйдик үлэлии сылдьаллар, аһылыктара тупсубут. 30 дьиэ тутуутугар матырыйаал ыытылла илик, улуус баһылыга А.Н. Дьяконов матырыйаал көрдөһө Өлүөхүмэҕэ барбыт.

***

Тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнига Бочкарев А.А. биллэрбитинэн, баһыналары паардааһын бара турар. Хатырыкка уонна 2 Хомустаахха сибиинньэ аҕалыллыахтаах. Управление үлэһиттэрэ 2 биригэдээнэн нэһилиэктэри кэрийбиттэр. Улуус үрдүнэн ситэтэ суох дааннайынан 1200 тонна от оттоммут, былырыын баччаларга 600 тонна от оттоммута. Окко 200-кэ трактор, 1800-тэн тахса киһи үлэлиир. Бүтүҥҥү күҥҥэ 2000 га сир охсулунна. Ордук үчүгэйдик, тэрээһиннээхтик Хатыҥ Арыы уонна Бөтүҥ нэһилиэктэрин олохтоохторо окко киирдилэр, сорохтор-2-лии га сирдээхтэр номнуо оттоон бүттүлэр. Уот арахса сылдьыбытынан сибээстээн ыраах нэһилиэктэртэн оттоохун дааннайа ылыллыбата. Улуус үрдүнэн барыта 35 тонна от оттонуохтаах. Ардах түспэккэ бурдук «умайбыт», нэһилиэктэр баһылыктара, 2 депутат састааптаах анал комиссия 3 күн үлэлээн акт списания оҥорбут. Аҥардас Бөтүҥҥэ 250 гектар сир «умайбыт».

(Улуус баһылыгын мунньаҕыттан бэлиэтээһиннэр)

***

Нам селотун дьаһалтата санитарнай ыраахырдыыга уонна благоустройствоҕа үлэлэһэр. Уулуссалары ыраастааһыҥҥа 5 ЛТО үлэлээбит. Икки дворник уулуссалары ыраастыыр. 4-с №-дээх детсад капитальнай өрөмүөнэ бүппүт. 7-с уонна 2-с №-дээх детсадтарга пристрой тутулла турар. Даадарга тутулла турар культура киинин үөһэ өттө бүтэн ис үлэтэ хаалбыт, С. Хомподоев түннүгүн, холуодатын оҥоруохтаах.

***

Ааспыт нэдиэлэҕэ «Абитуриент» штаб мунньаҕа буолбут, манна республикааааҕы штабтан, быраабы харыстыыр органнартан уонна депутаппыт Г.Г. Местников, 40-ча төрөппүт кыттыыны ылбыттар. Бүтүҥҥү күннээҕи туругунан улуус үрдүнэн 31 оҕо үрдүк үөрэххэ киирбит, ол иһигэр Бүлүүгэ 12, киин үөрэх заведениеларыгар 14, ЯГСХ-ҕа 5 о.д.а. Оҕолор документтарын туттарылара мөлтөх, 239 эрэ оҕо документтарын биэрбит, онтон былырыын баччаларга 300-кэ этэ. «Лингва» лаабырга коммерческай сезон аһыллар. Сыаната 3600 солк., онтон бюджетнай тэрилтэлэр үлэһиттэрин оҕолоругар 1600 солк.

***

От ыйын 16 күнүгэр Намҥа доруобуйа харыстабылын министрин солбуйааччы тахсан балыыһалары көрбүт.

***

Улуус дьаһалтатын дьиэтин 5 улахан кабинетыгар евроөрөмүөн оҥоһуллубут.

***

Улуус баһылыгын солбуйааччы Горохов Н.Х. «чөл олоххо туох үлэ ыытыллыбытын туһунан тэрилтэлэр сыл аҥардааҕы отчуот түһэриэхтээхтэр, икки эрэ отдел түһэрдэ» диэтэ.

***

От ыйын 15 күнүгэр Хатырыкка ойуур баһаара ыытыллыбыта умуруоруллубут. Баһаарынай сулуспа үлэһиттэрэ квартальнай котельнайдары бэрэбиэркэлээбиттэр.

***

«Өрөбүл күн Үөдэй үрдүнэн баһаар буола турар диэн биллэрбиттэр» диэн лесхоз иһитиннэрдэ. Горнай улууһугар 1000 гектардаах сир умайа турар, бу улуус ыаллыы буоларынан сибээстээн биһиэхэ эмиэ кутталлаах балаһыанньа үөскүөн сөп.

***

МУ НУ ЖКХ 140 м теплотрассаны уларыппыт. 6-с №-дээх детсадка биригээдэ үлэлиир.

***

«Дьулуур» фондаҕа 64 тыһ. солк. төннөрүллүбүт. Тутуу министерствота эдэр ыаллар кредиттэригэр 1 мөл.солк. оннугар 500 тыһ. солк. ыытыах буолбут. «Үтүө дьыалаларга» нэһилиэктэртэн отчуот киириитэ быстар мөлтөх буолан туох үлэ ыытыллыбыта сүрүннээн биллибэт. Нам с. уонна Үөдэй эрэ отчуоттарын түһэрбиттэр.

***

Улуспо заготовкаҕа үлэлэһэр, Хатырык маҕаһыыныгар өрөмүөн бара турар. Даадарга уонна Север кварталга эргиэн точкаларын аһыллыытыгар үлэ барар.

***

Айылҕа харыстабылын комитетын председателэ Ермолаев Ю.П. иһитиннэрбитинэн, рейдэлэр, патруллааһыннар буолаллар. 10 илим, 1 мунха, 74 кг сир аһа былдьаммыт.

***

«6 ый түмүгэ таҕыста, Президент уонна правительство биэрбит сорудахтарын толорууга үлэлэһиэхтээхпит» диэн баһылык 1 солбуйааччыта В.А. Попов мунньаҕы түмүктээтэ.

Бэлиэтэннэ
В. РЫКУНОВА

Учуутал - уус чулуута

ҮӨЛЭЭННЭЭҐИМ 80 СААҺЫН ТУОЛЛА

Нам улууһун нэһилиэктэрэ былыргы өбүгэ саҕанааҕы аатта рын уларыппакка олороллор. Арай Куһаҕан Ыал нэһилиэгэ 1941 с. атырдьах ыйыттан Ленскэй, 1950 с. колхозтар холбоһууларынан сибээстээн Хатыҥ Арыы нэһилиэгэ диэн буолбута. Куһаҕан ааппыт уларыйан, онуоха эбии олох-дьаһах, усулуобуйа сыыйа көнөн барбыта. Дьон үлэ-хамнас бары салааларыгар өрө көтөҕүллэн туран таһаарыылаахтык үлэлээбитинэн барбыттара. Ол туоһутунан нэһилиэккэ 12 киһи ССРС орденнарынан, 14 киһи мэтээллэринэн наҕараадаламмыттара, 19 киһи РСФСР уонна Саха АССР үтүөлээх үлэһиттэрин аатын ылбыттара, 62 киһи «Киһбиэннээх үлэтин иһин. В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын бэлиэтээн» мэтээлинэн наҕараадаламмыттара. Маны сэргэ кинилэртэн соччо итэҕэһэ суох үлэлээбит урут даҕаны, билигин даҕаны дьоннордоохпут. Хатыҥ Арыыга студеннары холбоон 2369 киһи олорор. Ол иһигэр 80 саастарын туолбут уонна аһарбыт 6 киһи баар.

Саха сиригэр киһи орто сааһа балачча түстэ диилляр. Мантан көрдөххө, оруннаах быһыылаах. Аҕыс уон да саас мээнэ бэриллибэт буолбут быһыылаах. Мин дьоҥҥосэргэҕэ соччо биллэ-көстө сатаабатах 80 саастаах ветеран-учуутал Анна Егоровна Эверстова туһунан билиһиннэриэхпин баҕардым. Кини 1924 с. от ыйын 24 күнүгэр Көччү сайылыкка төрөөбүтэ. Аҕата Егор Елисеевич сир түҥэтиитигэр үлэлэспит, 25 хаһаайыстыбалаах «Көччү» диэн артыалы тэриспит. 1931 сылтан 4 сыл устата Куһаҕан Ыал нэһилиэгин сэбиэтин председателинэн, 1935 с. «Кыһыл ынахсыт» колхоз председателинэн биир сыл, оттон салгыы аҕыс сыл председатели солбуйааччынан, сэбиэт председателинэн, ферма сэбиэдиссэйинэн, хонуу биригэдьиириэн 1966 с. пенсияҕа тахсыар диэри үлэлээбит. Ийэтэ Матрена Ивановна колхозка араас үлэни толорбута. Быраата Елисей Японияны утары сэрии кыттыылаҕа, дойдутугар кэлэн баран эдэр сааһыгар ыалдьан өлбүтэ. Кини 3 уолаттара оҕолоохуруулаах туспа ыал буолан олороллор. Балта Мария Егоровна үрдүк үөрэхтээх нуучча тылын учуутала, 1962 с. ССРС Верховнай Советын депутатынан талыллан үлэлээбитэ, улуус Ытык киһитэ, кэргэнэ Владимир Саввич Михайлов эмиэ учуутал. 4 кыыстаахтар, иккитэ врач, математик, экономист.

Анна Егоровна 1930 с. Намҥа билиҥҥи амбулатория уҥа өттүгэр дьиэҕэ маҥнайгы кылааска үөрэнэ киирбитэ. Оччолоро бүттүүн начальнай үөрэхтээһин сокуонунан 9 сааһыттан оҕолору оскуолаҕа үөрэппитинэн барбыттара. 20 мэстэлээх интернакка тулаайах уонна олох кыаммат ыаллар оҕолорун ылан олордоллоро. Ол иһин Хамаҕатта, Куһаҕан Ыал 9-12 саастаах оҕолоро кыһынын арыылартан, сайыынын мыраан аннынааҕы сайылыктартан сатыы сылдьан үөрэнэллэрэ.

Нюта 1933 с. пионерга, 1938 с., репрессия мунутаан бара турдаҕына, комсомолга киирбитэ. Кини 1939 с. 7 кылааска бииргэ үөрэммит оҕолоруттан билигин бааллар: Захарова Анна Ивановна, Колесова Пелагея Павловна, Харитонов Игнатий Васильевич, Колмогоров Алексей Егорович, Сивцев Иннокентий Дорофеевич, Колесов Михаил Яковлевич, Дьяконов Никита Михайлович уонна мин.

1941 с. 8-с кылааһы үөрэнэн бүтэрээтин кытта фашистскай Германия Советскай Союзка сэрии биллэрбэккэ саба түспүтэ. Өссө 1940 сылтан оскуола оҕолоро ПВХО, БГТО, БГСО программаларынан ким куруһуокка, ким кэтэхтэн үөрэтэн туттаралларын модьуйбуттара, сааһыары, кулун тутартан ыла кыргыттары Никольскайга, уолаттары Партизаҥҥа киһи уҥуоҕар диэри хас өрөбүл аайы кросска сүүрдэллэрэ. Кэлин билбиппит сэриигэ бэлэмниир дьаһаллара эбит.

Сэрии буолан 9-с кылаас арыллыбатаҕа. Нюта Аппаанытыгар аҕаҕар балаҕан сэбиэдиссэйинэн үлэҕэ киирбитэ. Комсомол сорудаҕын толорон нэһилиэнньэни ПВХО үөрэҕэр үөрэппитэ. Нэһилиэк сэбиэтин сорудаҕынан ахсынньы ыйга ыаллары кэрийэ сылдьан хотоҥҥо төһө сүөһүлээхтэрин көрөн хаһаайыстыбаннай кинигэни суруйан толорбута.

Оройуоннааҕы комсомол комитета 1943 с. олунньуга учительскай институкка бэлэмнэнии курсуҥар үөрэн диэн путевка биэрбит. Үөрэҕин ситиһиилээхтик бүтэрэн 1945 с. балаҕан ыйыгар Хатырык оскуолатыгар саха тылын учуутальнан киирэр. Кэлин пенсияҕа тахсыар диэри Аппааны бөһүөлэгин Маалыҥкай оскуолатыгар начальнай кылаастары үөрэтэр.

1946 с. Е. К. Васильевка кэргэн тахсар. Ефим Кузьмич биэс сыл үөрэх норкуомугар инспекторынан, 14 сыл финансовай техникумҥа, кэлин Аппааныга 1976 с. өлүөр диэри учууталлабыта, сэрии ветерана.

Анна Егоровналаах 2 уолу, 6 кыыһы төрөтөн оҕолоон, үөрэттэрэн дьиэлээх-уоттаах, үлэлээх-хамнастаах туспа ыал оҥортоотулар. Билигин кини 16 сиэн, 6 хос сиэн тапталлаах эбээлэрэ буолан олорор.

Сэрии кэмигэр, ол даҕаны кэнниттэн фроҥҥа нэһилиэнньэ көмөтүн тэрийиигэ, заему сурутуга, быыбар бириэмэтигэр, атын күннэргэ нэһилиэнньэ ортотугар агитационнай үлэлэри ыытыыга дэриэбинэҕэ соҕотох үрдүк үөрэхтээх учуутал быһыытынан активнайдык кыттан үлэлэспитэ.

Мин Анна Егоровна Эверстованы маҥнайгы кылаастан бииргэ үөрэммиппинэн уонна билигин биир дэриэбинэҕэ олорорбунан кинини 80 сааһын туолбутунан эҕэрдэлиибин уонна дьоллоох-соргулаах уһун олоҕу, үтүө доруобуйаны, өссө да уһуннук олороргор баҕарабын!

НИКОЛАЙ ГАВРИЛЬЕВ,
Аппааны

Биһиэхэ эппиэт кэллэ

«ХОМОЛТОЛООХ ТҮГЭН»

Эксизли хаһыат редакцията ааспыт сыл сайыныгар Е. Р. Жиркова төрүүрүгэр өлбүтүн туһунан үксүү сурук киирбитин улуустааҕы киин балыыһа кылаабынай бырааһыгар ирдэбилгэ ыыппытыгар эппиэтэ сыл тан ордон баран дьэ кэллэ. Ону билиһиннэрэбит.

Улуустааҕы киин балыыһа медсэбиэтэ 2001 с. кулун тутар 1 к. Е. Р. Жиркова төрөөбүт историятын дьүүллэспитэ, кини 25.02.2000 с. өлбүтэ. Төрүүр дьахтары көрүүгэ-истиигэ улахан итэҕэстэр таһаарыллыбыттара. Уопсай туруга ситэ сыаналамматаҕа уонна реанимационнай мероприятиелар сөбө суох ыытыллыбыттара.

Медсэбиэт ити быһаарыытыгар олоҕуран, кылаабынай быраас В. В. Макаров 2001 с. кулун 20 к. бирикээһинэн врач-реаниматолог К. Г. Москвитиҥҥа төрөөччү туругун ситэ сыаналаабатаҕын уонна халаатынайдык сыһыаннаспытын иһин кытаанах быыгабар биллэриллибитэ.

Акушер-гинеколог С. А. Шапошниковаҕа ыараханнык төрөөччү туругун ситэ сыаналаабатаҕын итиэннэ утумнаахтык кэтээн көрбөтөҕүн иһин кытаанах быыгабар биллэриллибитэ, атын үлэҕэ көһөрүллэн туран.

Дьуһууруннай быраас Г. М. Афанасьеваҕа ыарыһах туругун ситэ сыаналаабатаҕын уонна реанимационнай мероприятиелары сыыһа анаабытын иһин быыгабар биллэриллибитэ.

ТЫА ХАҺААЙЫСТЫБАТА: ТҮБҮКТЭРБИТ УОННА СОРУКТАРБЫТ

(Иннин 1 стр. көр)

Ити инниттэн нэһилиэк таһымыгар дьоҕус, биир хайысхалаах сир үлэтигэр, сүөһү, сылгы иитиитигэр, оҕуруот аһынан дьарыктаныыга уо.д.а. кооперативтары тэрийэр наада. Тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын соҕотуопкалааччылар бородууксуйаны оҥороччулары кытта бииргэ үлэлиир; дьону интэриэстиир инниттэн аһы-үөлү астааһыҥҥа эмиэ кооперациялаһыахтарын наада. Ордук улусПО нэһилиэнньэни бэйэтин потребительскай обществотыгар пайщигынан киллэрэн үүтү, эти переработкалаан атыылыыр, ити барыһыттан дьоҥҥо тиксиһиннэрэр үлэни ыытыахтаах. Улууска МТС курдук техниканы холбоон туһанар, араас өҥөлөрү оҥорор, өрөмүөннүүр, саппаас чаастарынан хааччыйар тэрилтэни улуус бары көрүҥнэрэ хаһаайыстыбалара кыттыһан тэрийэллэрэ тыҥаан турар боппуруос.

Ордук улахан болҕомто улууска кредитнэй кооперативы тэрийэн, ону сатаан үлэлэтиигэ уурулуон наада. Билигин аҕыйах учредителлээх М.П. Сивцев председателлээх кредитнэй кооператив үлэлээн эрэр. Кооператив тэрийбит учредителлэр паай-усунуостарын хомуйуунан, саҥа пайщиктары киллэриинэн, онон сөптөөх уставной фонданы үөскэтиинэн дьарыктанар. Урукку өттүгэр улууска бэриллибит баанынай хаһаайыстыбалар, экономическай сайыннарыыга кэлбит кредиттэри төттөрү хомуйан, минфиҥҥэ ыыппакка эрэ улуус иһиттэн таһаарбакка эргитэ сылдьан үлэлэтии буолуо. Кредитнэй кооператив гарант буолан туран минфинтэн уо.д.а. харчылаах тэрилтэлэртэн кредит ылан тыа хаһаайыстыбатын табаарын оҥороччуларга, бэйэтин пайщиктаахтарыгар биэрэн үлэлээһин буолуоҕа. Итинтэн саҕалаан, атаҕар туран туруктаах үлэлээх буолан бардаҕына, кэнэҕэскитин тыа хаһаайыстыбатын линиятынан кэлэр үбүлээһин барыта кредитнэй кооператив нөҥүө бэриллэн барыахтаах, оччоҕо улууска дьиҥнээх тыа хаһаайыстыбатын кооперативнай система тэрилиннэ диэн питин сөп.

Түмүктээн эттэххэ улуус дьаһалтата үөһэ ахтыллыбыт үлэ көрүҥнэрин туһаайыыларыгар былааннаах, илиитин араарбакка эрэ биир сыаллаах-соруктаах, дьону түмэн, өйдөтөн, быһааран күүстээх үлэни ыытыахтаах. Бу кэскиллээх үлэҕэ улуус дьоно-сэргэтэ сөпкө өйдөөн, өйөөн бииргэ үлэлэстэхпитинэ, кэнэҕэскитин тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар, нэһилиэнньэ олоҕо тупсарыгар, дохуота элбииригэр биир улахан хардыы оҥоһуллуо этэ диэн эрэниэҕи баҕарыллар.

Саҥа үйэ ходуһатын суугуна

БЫЛЫРЫҺҺЫТААҐАР БЭРКЭ ОТТООН ИҺЭБИТ

Быйыл, күһүҥҥүтэ ардахтаах буолуо диэн «халлаан үөрэхтээхтэрэ» этиилэриттэн сэрэҕэдийэн эбитэ дуу, хаһаанҥытааҕар да эрдэ — Бөтүрүөп күн иннинэ — оттуур ходуһаларын үгүс баһынай хаһаайыстыбалара булбуттара. Кыра сирдээх дьон хайы-үйэ оттоон бүттүлэр...

Ол да буоллар уоскуйар табыллыбат — графикпытыгар киирэ иликпит...

Нэһилиэктэр	Звено ахсаана	Үлэһит ахсаана	2001 с. график	Кэбиһии	Былырыын кэбиһии
Үөдэй	50	80	350	50	40
ТХПК «Хоту»	0	-	119	-	25
баан. хаһ.	0	-	90	-	10
кэтэх хаһ.	50	80	131	50	5
I Хомустаах	18	144	285	68	0
УПХ «Нам»	2	14	110	58	-
баан. хаһ.	5	20	30	-	-
кэтэх хаһ.	11	110	145	10	-
Партизан	17	210	203	20	15
Баан. хаһ.	5	60	120	8	10
кэтэх хаһ.	12	150	83	12	5
Никольскай	0	0	100	0	3
баан. хаһ	0	-	92	-	-
кэтэх хаһ.	0	-	8	-	3
Хамаҕатта	13	50	300	65	50
баан. хаһ.	3	20	210	40	25
кэтэх хаһ.	10	30	90	25	25
Хатыҥ Арыы	196	610	370	270	243
баан. хаһ.	25	70	175	90	47
кэтэх хаһ.	171	540	195	180	196
Бөтүҥ	81	182	184	174	9
көмө хаһ.	1	2	5	-	-
баан. хаһ.	6	30	98	93	4
кэтэх хаһ.	74	150	81	81	5
Модут	48	374	230	258	33
«Модут» ГУП	4	40	160	80	30
баан. хаһ.	7	30	23	60	3
кэтэх хаһ.	37	304	47	118	-
Хатырык	29	140	220	5	80
М.Аммосов аат. ТХПК	6	30	110	-	30
баан. хаһ.	0	-	35	-	25
кэтэх хаһ.	23	110	75	5	25
Маймаҕа	9	30	170	10	0
баан. хаһ.	3	15	-	6	-
кэтэх хаһ.	6	15	-	4	-
Түбэ	1	6	170	80	25
«Түбэ» ПК	0	-	54	80	-
баан. хаһ.	1	6	62	-	15
кэтэх хаһ.	0	-	54	-	-
Арбын	5	25	80	10	4
баан. хаһ.	1	13	55	5	2
кэтэх хаһ.	4	12	25	5	2
Көбөкөн	24	30	202	30	23
баан. хаһ.	0	-	108	-	15
кэтэх хаһ.	24	30	94	30	8
Фрунзе	33	50	71	40	0
баан. хаһ.	0	-	40	-	-
кэтэх хаһ.	33	50	31	40	-
II Хомустаах	43	72	265	45	10
«Үүнэр» ТХПК	0	-	80	-	-
баан. хаһ.	4	25	82	20	10
кэтэх хаһ.	39	47	103	25	-
Искра	11	14	71	0	0
баан. хаһ.	2	4	16	-	-
кэтэх хаһ.	9	10	55	-	-
Таастаах	3	8	60	15	16
көмө хаһ.	0	-	20	-	-
баан. хаһ.	0	-	10	-	-
кэтэх хаһ.	3	8	30	15	16
Салбан	6	15	130	30	92
баан. хаһ.	0	-	104	-	68
кэтэх хаһ.	6	15	26	30	24
Нам с.	23	70	195	30	15
баан. хаһ.	3	10	50	10	5
кэтэх хаһ.	20	60	145	20	10
У Л У У С ҮРДҮНЭН	610	2110	3646	1200	658

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ И СЕЛЬХОЗПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ

1. Налог на прибыль.

Не являются плательщиками налога на прибыль: предприятия любых организационно-правовых форм от реализации произведенной ими сельскохозяйственной и охотохозяйственной продукции, а также произведенной и переработанной на данных предприятиях собственной продукции.

2. Налог на имущество предприятий.

Данным налогом не облагается имущество предприятий по производству, переработке и хранению сельскохозяйственной продукции, выращиванию, лову и переработке рыбы при условии, что выручка от указанных видов деятельности составляет не менее 70 % общей суммы выручки.

3. Налоги, поступающие в территориальный дорожный фонд.

а) налог на пользователей автомобильных дорог.

От уплаты налога освобождаются: колхозы, совхозы, крестьянские (фермерские) хозяйства и другие предприятия, занимающиеся производством сельскохозяйственной продукции, удельный вес доходов от реализации которой в общей сумме их доходов составляет 70 % и более процентов.

Удельный вес доходов от реализации сельскохозяйственной продукции определяется по результатам работы за прошедший год.

б) налог с владельцев транспортных средств.

От уплаты налога освобождаются колхозы, совхозы, крестьянские хозяйства и другие предприятия, занимающиеся производством сельскохозяйственной продукции, удельный вес доходов от реализации которой в общей сумме их доходов составляет 70 и более процентов.

Удельный вес доходов от реализации сельскохозяйственной продукции определяется по результатам работы за прошедший год.

4. Налог на добавленную стоимость.

Налогоплательщиками НДС признаются:

организации, индивидуальные предприниматели.

Организации, индивидуальные предприниматели подлежат обязательной постановке на учет в налоговых органах по месту нахождения организации и по месту жительства предпринимателя в качестве налогоплательщиков.

Согласно статьи 145 Налогового Кодекса организации и индивидуальные предприниматели могут быть освобождены от исполнения обязанностей налогоплательщика, связанных с исчислением предшествующих трех последовательных налоговых периодов налоговая база этих организаций и индивидуальных предпринимателей, исчисляется по операциям, исходя из всех оборотов по реализации продукции (товаров, работ, услуг), как облагаемых, так и не облагаемых налогом НДС, без учета НДС и налога с продаж не превысит 1 млн. рублей.

Лица, претендующие на освобождение от исполнения обязанностей налогоплательщика должны представить соответствующее письменное заявление и сведения, подтверждающее право на такое освобождение, в налоговый орган по месту своего учета.

Указанные заявления и сведения представляются не позднее 20-го числа того налогового периода, начиная с которого эти лица претендуют на освобождение от исполнения обязанности налогоплательщика.

Условия и сведения, необходимые для предоставления данной льготы:

1. Заявления по форме.

2. Декларации по НДС за прошедшие 3 месяца (помесячно,квартально) с обязательной отметкой налогового органа о принятии декларации

3. Для организаций выписка из бухгалтерского баланса ф 2-4 , документы, подтверждающие выручку от реализации продукции, работ и услуг. Для индивидуальных предпринимателей книга доходов и расходов.

4. Для организаций выписка из бухгалтерского баланса и расшифровка дебиторской задолженности, для индивидуальных предпринимателей расшифровка дебиторской задолженности.

5. Книга продаж

6. Журнал полученных и выставленных счетов-фактур.

7. Справка налогового органа об отсутствии задолженности по налогам и сборам.

При отсутствии выручки принимается «нулевая» декларация по налогу. Отсутствие декларации по НДС не доказывает отсутствие выручки.

Объектом налогообложения НДС признаются следующие операции:

Реализация продукции, работ и услуг, в т.ч. на безвозмездной основе. Налоговая база при реализации налогоплательщиком продукции(работ, услуг) определяется как стоимость этой продукции. При реализации продукции (работ, услуг) на безвозмездной основе передача продукции(результатов выполненных работ, оказание услуг). При оплате труда в натуральной форме налоговая база определяется, как стоимость указанной продукции, исчисленная исходя из рыночных цен на аналогичную продукцию.

Налоговые ставки:

- 1)10 % при реализации скота и птицы в живом весе, мяса и мясопродуктов, молока и молокопродуктов, зерна, комбикормов, кормовых смесей, зерновых отходов, хлеба и хлебобулочных изделий, овощей (включая картофель), яйца и яйцепродукты.

- 2)20% при реализации продукции, не перечисленной в пункте 1, таких как сено, рассада, тракторные, грузоперевозочные и другие услуги.

При реализации товаров(работ и услуг) налогоплательщик дополнительно к цене (тарифу) реализуемых товаров обязан предъявить к оплате покупателю этих товаров соответствующую сумму налога

Сумма налога, предъявляемая налогоплательщиком покупателю товаров, исчисляемая по каждому виду этих товаров как соответствующая налоговой ставке процентная доля, указанных в пункте 1 настоящей статьи цен (тарифов) и выставляется счет-фактура не позднее пяти дней , считая со дня отгрузки товара.

Счет-фактура является документом, служащим основанием для принятия сумм налога к вычету.

Налогоплательщик обязан составить счет-фактуру, вести журнал учета полученных и выставленных счетов-фактур, книги покупок и книги продаж.

Налогоплательщик имеет право уменьшить общую сумму налога на налоговые вычеты.Вычетам подлежат суммы налога, предъявляемые налогоплательщику и уплаченные им при приобретении товаров(работ и услуг):

1) товаров(работ,услуг) приобретаемых для осуществления производственной деятельности или иных операций, признаваемых объектами налогообложения

2) товаров (работ,услуг), приобретаемых для продажи

Сумма налога , подлежащая уплате в бюджет, исчисляемая по итогам каждого налогового периода, как уменьшаемая на сумму налоговых вычетов.

Налоговый период устанавливается календарный месяц. Для налогоплательщиков с ежемесячными в течение квартала суммами выручки от реализации товаров (работ,услуг) без учета налога и налога с продаж, не превышающими 1 млн. руб. , налоговый период устанавливается как квартал.

Уплата налога при реализации (передача) товаров, оказание услуг в т.ч. для собственных нужд производится по итогам каждого налогового периода исходя из фактической реализации (передачи) товаров за истекший налоговый период не позднее 20-го числа месяца , следующего за истекший налоговый период.

5. Налог с продаж

Налог с продаж представляет собой форму изъятия в бюджет части стоимости товаров (работ, услуг)

Сумма налога определяется как соответствующая налоговой ставке процентная доля цены товара без учета налога с продаж и включаемая налогоплательщиком в цену товара , предъявляемую к оплате покупателю (заказчику).

Налог с продаж это на операции по продаже за наличный расчет товаров.

Плательщиками налога с продаж являются зарегистрированные на территории РС(Я) юридические лица и индивидуальные предприниматели, в т.ч. крестьянские хозяйства.

Не являются объектами налогообложения по налогу с продаж стоимость:

А) Хлеба и хлебобулочных изделий; Б) Молока и молокопродуктов (в т.ч. масла, сыра, мороженого); В) Скот и птица в живом весе; Г) Мясо и мясопродукты; Д) Яйца и яйцепродукты; Е) Зерно, комбикорма; Ж) Овощи и продукты их переработки; З) Семена и посадочный материал.

Ставка налога с продаж 1,5% в сельской местности. Налогоплательщик обязан вести раздельный учет реализации товаров (работ, услуг) облагаемых налогов с продаж. В случае отсутствия раздельного учета реализации товаров (работ, услуг) налогоплательщики уплачивают налог с общей суммы реализации товаров (работ, услуг)

Срок уплаты налога с продаж установлен не позднее 25 числа месяца, следующего за отчетным.

Расчеты по исчислению и уплате налога с продаж предоставляются в налоговый орган юридическим лицам (крестьянским хозяйствам) 20 числа месяца , следующего за отчетным, индивидуальным предпринимателям (крестьянским хозяйствам до 1 февраля года следующего за отчетным).

8. Плата за землю

Формами платы за землю являются земельный налог и арендная плата. Плательщиками земельного налога и арендной платы являются юридические лица (к\х) и граждане, которым предоставлена земля в собственное владение, пользование или аренду.

Земельный налог взимается в расчете на год с облагаемой налогом земельной площади. От уплаты земельного налога освобождаются: А) Участники ВОВ, приравненные к ним граждане, многодетные семьи; Б) Неработающие пенсионеры на 50%; В) Сельхозтоваропроизводители и граждане, за земельные участки, находящиеся в стадии сельскохозяйственного освоения; Г) Индивидуальные застройщики в сельской местности на период строительства в течении 3 лет; Д) крестьянские хозяйства освобождаются от уплаты земельного налога в течении 5-ти лет с момента предоставления им земельных участков; Е) инвалиды 1,2 групп

Основанием для установления и взимания налога и арендной платы за землю являются документы, удостоверяющие право собственности, владения или пользования (аренды) земельным участком.

Ставка налога устанавливается решением Улусного собрания депутатов. Расчет земельного налога предоставляется в налоговый орган не позднее 1 июля текущего года.

Сроки уплаты земельной платы:

а) физическими лицами- равными долями не позднее 15 сентября и 15 ноября; **б)** сельхозтоваропроизводителями- до 15 октября; **в)** остальными плательщиками равными долями до 15 июля и 15 октября.

9. Местные налоги и сборы.

Целевой сбор с граждан и с юридических лиц на программу

«Семья» и содержание милиции.

Плательщиками целевого сбора являются юридические лица, независимо от форм собственности и граждане, проживающие в Намском улусе.

Ставка сбора в размере 3% годового фонда заработной платы, рассчитанного исходя из установленного законом минимальной месячной оплаты труда т.е. в 2001 году 3 рубля в месяц.

От уплаты целевого сбора освобождаются: а) граждане, имеющие 4 и более детей дошкольного и школьного возраста; **б)** инвалиды и участники ВОВ; **в)** инвалиды 1 и 2 групп; **г)** матери-одиночки, имеющие 2 и более детей; **д)** граждане имеющие детей инвалидов до 16 лет.

Сроки уплаты сбора установлен срок уплаты налога на доход т.е. не позднее для получения заработной платы.

Уплата физическим лицом производится путем удержания из заработной платы и перечислением из места работы.

10. Налог на доход физических лиц.

Налогоплательщиками признаются физические лица, получающие доходы.

Объектом налогообложения признается доход, полученный налогоплательщиком.

Налоговая база. При определении налоговой базы учитываются все доходы налогоплательщиков, полученные им как в денежной, так и в натуральной форме, а также доходы в виде материальной выгоды. Налоговая база определяется отдельно по каждому виду доходов, в отношении которых установлены различные налоговые ставки.

При получении налогоплательщиком дохода от организаций индивидуальных предпринимателей в натуральной форме в виде товаров (работ, услуг), а также имущественных прав, налоговая база определяется как стоимость этих товаров (работ, услуг) ими прав, исчисленная исходя из рыночных цен.

К доходам, полученным налогоплательщиком в натуральной форме, в частности, относятся:

а) оплата за него организациями, индивидуальными предпринимателями товаров (работ, услуг) или имущественных прав, в т.ч. коммунальных услуг, питания, отдыха, обучения в интересах налогоплательщика.

б) полученные налогоплательщиком товары, выполненные в интересах налогоплательщика работы, оказанные в интересах налогоплательщика услуги на безвозмездной основе.

в) оплата труда в натуральной форме.

Доходом налогоплательщика, полученных в виде материальной выгоды является:

а) материальная выгода, полученная от экономии на процентах за пользование налогоплательщиком заемными средствами, в том числе товарные кредиты на строительство жилого дома, товарный кредит на обзаведение личным подсобным хозяйством, на производство сельхоз продукции и т.д.

При получении налогоплательщиком дохода в виде материальной выгоды, налоговая база определяется как превышение суммы процентов за пользование заемными средствами, выраженными в рублях, исчисленной исходя из трех четвертных действующей ставки рефинансирования, установленной центральным банком Российской Федерации на дату получения таких средств, над суммой процентов, исчисленной исходя из условий договора.

Перечень доходов, не подлежащих налогообложению такой же как необлагаемых налогом на доход в том числе:

а) доходы крестьянского хозяйства, получаемый в этом хозяйстве от производства и реализации с/х продукции, а также от производства с/х продукции, ее переработки и реализации- в течение пяти лет, считая с года регистрации указанного хозяйства. Настоящая норма применяется в отношении доходов тех членов крестьянского хозяйства, которые ранее не пользовались такой нормой, как члены другого подобного хозяйства.

б) доходы налогоплательщиков, получаемые от продажи выращенных в личных подсобных хозяйствах скота, кроликов, птицы (как в живом виде, так и продуктов их убоя в сыром и переработанном виде), продукции животноводства, растениеводства, цветоводства как в натуральном виде, так и в переработанном виде.

Указанные доходы освобождаются от налогообложения при условии представления налогоплательщиком документа, выданного сельской администрацией.

в) доходы, не превышающие 2000 рублей, полученные по каждому из следующих оснований за налоговый период:

- стоимость подарков полученных налогоплательщиком от организаций или предпринимателей;

- стоимость призов в денежной и натуральной формах полученных налогоплательщиком на конкурсах и соревнованиях;

- суммы материальной помощи, оказываемой работодателями своим работникам, а также бывшим своим работникам, уволившимся в связи с выходом на пенсию по инвалидности или по возрасту;

- возмещение (оплата) работодателями своим работникам, их супругам, родителям и детям, бывшим своим работникам (пенсионерам по возрасту), а также инвалидам стоимости, приобретенных ими (для них) медикаментов назначенных им лечащим врачом.

При определении размера налоговой базы налогоплательщик имеет право на получение следующих стандартных налоговых вычетов :

а) в размере 3000 рублей за каждый месяц налогового периода распространяется на следующие категории налогоплательщиков :

- лиц, непосредственно участвовавших в испытаниях ядерного оружия в атмосфере и боевых радиоактивных веществ, учениях с применением такого оружия до 31 января 1963 года.

- инвалидов ВОВ и лиц, приравненных к ним.

б) в размере 500 рублей за каждый месяц налогового периода распространяется на следующие категории налогоплательщиков :

- инвалидов с детства, а также инвалидов I,II групп

в) в размере 400 рублей за каждый месяц налогового периода распространяется на те категории налогоплательщиков, которые не перечислены в пунктах «а», «б», «в» и действуют до месяца в котором их доход , исчисленный нарастающим итогом с начала года работодателем, предоставляющим данный стандартный налоговый вычет, превысит 20000 рублей. Начиная с месяца, в котором указанный доход превысил 20000 рублей, налоговый вычет, предусмотренный настоящим подпунктом, не применяется.

г) налоговый вычет в размере 300 рублей на каждый месяц налогового периода распространяется на каждого ребенка и налогоплательщиков, на обеспечении которых находится ребенок, являющихся родителями или супругами родителей, опекунами или попечителями и действуют до месяца, в котором их доход исчисленный нарастающим итогом с начала налогового периода работодателем, предоставляющим данный стандартный вычет, превысил 20000 рублей. Начиная с месяца, в котором указанный доход превысил 20000 рублей, налоговый вычет, предусмотренный настоящим подпунктом, не применяется.

Вдовам (вдовцам), одиноким родителям, опекунам или попечителям налоговый вычет производится в двойном размере.

Социальные, имущественные, профессиональные вычеты производит налоговый орган при сдаче декларации о доходах физических лиц.

Налоговая ставка устанавливается в размере 13 процентов, если иное не предусмотрено статьей 224 НК.

Налоговая ставка устанавливается в размере 35 процентов в отношении следующих доходов :

- выигрышей, выплачиваемых организаторами лотерей, тотализаторов и других основанных на риске игр;

- стоимости любых выигрышей и призов, получаемых в проводимых конкурсах, играх и других мероприятий;

- процентных доходов по вкладам в банках в части превышения суммы, рассчитанной исходя из трех четвертых действующей ставки рефинансирования Центрального Банка РФ;

- суммы экономии на процентах при получении налогоплательщиками заемных (кредитных) средств в части превышения размеров из трех четвертых действующей став-

(Окончание см. на стр. 4)

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ И СЕЛЬХОЗПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ

(Окончание. Начало см. на стр. 3)

ки рефинансирования Центробанка РФ на дату получения таких доходов над суммой процентов, исчисленной исходя из условий договора.

Организации, индивидуальные предприниматели от которых налогоплательщик получил доходы обязаны исчислить, удержать у налогоплательщика и уплатить сумму налога, и именуются налоговыми агентами

Исчисление сумм к уплате налога производится в отношении всех доходов налогоплательщика, источником которых является налоговый агент

Исчисление сумм налога производится нарастающим итогом с начала налогового периода по итогам каждого месяца без учета доходов, полученных налогоплательщиком от других налоговых агентов и удержанных налоговыми агентами сумм налога

Налоговые агенты обязаны удержать реализованную сумму налога непосредственно из доходов налогоплательщика при их фактической выплате

Налоговые агенты обязаны перечислить суммы исчисленного и удержанного налога не позднее срока для фактического получения в банке наличных денежных средств на выплату доходов

Налогоплательщики, индивидуальные предприниматели (главы к\х) самостоятельно исчисляют суммы налога, подлежащие уплате. Общая сумма налога, подлежащая уплате исчисляется налогоплательщиком с учетом сумм налога , удержанных налоговыми агентами при выплате налогоплательщику дохода, а также сумм авансовых платежей по налогу фактически уплаченных в бюджет.

Налогоплательщики - предприниматели обязаны предоставить в налоговый орган по месту своего учета налоговую декларацию не позднее 30 апреля года следующего за истекшим налоговым периодом.

Авансовые платежи исчисляются налоговыми органами на основании сумм предполагаемого дохода, указанного в декларации или суммы фактически полученных доходов за предыдущий налоговый период с учетом налоговых вычетов.

Авансовые платежи уплачиваются налогоплательщиком на основании налоговых уведомлений:

1) За январь-июнь не позднее 15 июля текущего года в размере половины годовой суммы авансовых платежей

2) За июнь-сентябрь не позднее 15 октября текущего года в размере одной четвертой годовой суммы авансовых платежей

3) За октябрь-декабрь не позднее 15 января следующего года в размере одной четвертой годовой суммы авансовых платежей

Единый социальный налог

С 1 января 2001 года вводится единый социальный налог (ЕСН) заменяющий страховые взносы в государственные внебюджетные фонды:

- Пенсионный фонд РФ (ПФ РФ)
- Фонд социального страхования (ФСС РФ) в части обязательного общего социального страхования
- Фонды обязательного медицинского страхования территориальный и федеральный (ТФОМС и ФФОМС)

Страховые взносы в фонд занятости отменяются. Контроль за правильностью исчисления, полнотой и своевременности уплаты ЕСН производится налоговыми органами.

Страховые взносы в ФСС в части обязательного страхования от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний не включаются в состав ЕСН и уплачиваются в том же порядке что и до 01.01.2001 г.

Налогоплательщиками ЕСН являются :

- Работодатели, производящие выплаты наемным работникам в т.ч. организации, индивидуальные предприниматели, крестьянские хозяйства и физические лица
- Индивидуальные предприниматели, главы крестьянских хозяйств, адвокаты

Если налогоплательщик одновременно относится к нескольким категориям налогоплательщиков , он признается отдельным налогоплательщиком по каждому отдельно взятому основанию.

Не являются налогоплательщиками ЕСН организации и индивидуальные предприниматели , переведенные на уплату единого налога на вмененный доход.

Объектом налогообложения для исчисления налога признаются:

- выплаты и иные вознаграждения , начисляемые в пользу работников по всем основаниям, в том числе по договорам гражданско-правового характера предметом которых является выполнение работ, оказание услуг.
- Выплаты в пользу лиц, не связанных с налогоплательщиком указанными выше договорами, в виде материальной помощи и иных безвозмездных выплат
- Выплаты, производимые в натуральной форме сельхозпродукцией свыше 1000 руб. в расчете на одного работника за календарный месяц.
- Материальная выгода, полученная при экономии на процентах за пользование заемными средствами, от оплаты (полностью или частично) работодателям приобретаемых для работника или членов его семьи товаров (работ,услуг) или прав , в т.ч. коммунальные услуги, питание, отдыха , обучения

Для выплат и иных вознаграждений, начисленных работодателем, датой указанных выплат (вознаграждений) считается день их начисления в пользу работника.

Налоговым периодом признается календарный год. Отчетным периодом признается календарный месяц.

Выплаты работникам, не подлежащие налогообложению ЕСН:

- государственные пособия, выплачиваемые в соответствии с законодательством РФ, законодательными актами субъектов РФ, решениями предоставляемых органов местного самоуправления, в т.ч. пособия по временной нетрудоспособности , пособия по беременности и родам , по уходу за больным ребенком , пособие по безработице.
- Компенсационные выплаты, все виды установленных законодательством РФ, субъектов РФ, решениями представительных органов местного самоуправления компенсационных выплат (в пределах норм, установленных в соответствии с законодательством РФ) связанных с возмещением вреда, причиненным увечьем или иных повреждением здоровья; бесплатным предоставлением жилья и коммунальных услуг, топлива или соответствующего денежного вознаграждения; увольнением работников, включая компенсации за неиспользованный отпуск и выходного пособия; суммы единовременной материальной помощи оказываемой работодателями работникам в связи со стихийным бедствием или другим чрезвычайным обстоятельством в целях возмещения причиненного материального ущерба или вреда здоровью на основании решений органов законодательной власти; членам умершего работника или наемным работникам в связи со смертью члена его семьи.
- доходы членов крестьянского хозяйства, получаемые в этом хозяйстве от производства и реализации сельскохозяйственной продукции, а также от ее переработки и реализации в течении пяти лет начиная с года регистрации хозяйства.

Настоящая норма применяется в отношении доходов тех членов крестьянского хозяйства , которые ранее не пользовались такой льготой, как члены другого крестьянского хозяйства.

Налоговые льготы:

- организации любых организационно-правовых форм с сумм доходов не превышающих 100000 руб. в течении налогового периода, начисленных работникам , являющимся инвалидами 1,2 и 3 группы ;
- налогоплательщики-индивидуальные предприниматели, в том числе главы крестьянских хозяйств, являющиеся инвалидами 1,2 и 3 группы в части доходов, от их предпринимательской деятельности и иной профессиональной деятельности в размере , не превышающем 100.000 руб. в течении налогового периода.
- Налогоплательщики-индивидуальные предприниматели в части сумм налога, зачисляемого в Фонд социального страхования РФ.

Ставки налога:

Для выступающих в качестве работодателей, организаций, занятых в производстве с\х продукции и крестьянских хозяйств применяются следующие ставки:

Налоговая база на каждого отд-го раб-ка нарастающим итогом с начала года	Пенсионный фонд Российской Федерации	Фонд соц. страхования Российской Федерации	Фонды обяз. медстрах-я		ИТОГО:
			Федеральный	Территориальные	
До 100.000 р.	20,6 %	2,9%	0,1%	2,5%	26,1 %
От 100.001 До 300.000 р.	20.600 руб.+15,8% с суммы превыш. 100.000 рб	2.900 руб+2,2% от суммы, превыш. 100.000 р.	100 руб.+0,1% с суммы, превыш. 100.000 руб.	2.500 руб.+1,9% с суммы прев. 100.000 руб.	26.100 руб.+20% с суммы прев.100.000
От 300.001 до 600.000 р.	52.200 руб+7,9 % от суммы превыш. 300.000 р.	7.300 руб.+1,1% с суммы, превыш. 300.000 р.	300 руб.+0,1% с суммы, превыщающей 300.000 руб.	6.300 руб.+0,9% с суммы прев. 300.000 руб.	66.100 руб.+ 10% с суммы прев.300.000
Свыше 600.000 рб.	75.000 руб+ 2% от суммы превыш. 600.000 р.	10.600 руб.	600 руб.	9.000 руб.	96.100 руб.+ 2% с суммы прев.600.000

БИЛЛЭРИИЛЭР-РЕКЛАМА

«Нам» ТРК бу нэдиэлэттэн бээтинсэ күн киэһэ 8 ч. тахсар, биэриини хатылааһын баскыһыанньаҕа сарсыарда 8 ч. ОРТ каналынан буолуоҕа. **«Нам» ТРК администрацията**

Пропала член семьи: болонка светлой окраски 1 мес. Просьба ко всем кто видел или знает сообщить по тел. 22-2-03 за большое вознаграждение.

Продается брус 12 х 18 для колоды. Тел. 23-2-30.

Продаю или меняю УАЗ-охотник 1996 г. вып. 55 тыс. руб. Торг. Тел. 26-3-81.

Намҥа 4 хостоох телефоннаах, гаражтаах, булуустаах квартираны атыылыыбыт. Билсэр. тел. 23-3-30.

Дьячковскай Александр Дмитриевич аатыгар 30.06.98 с. Амма улуһуҥ РОВД-н бэриллибит паспорт сүппүтүнэн, дьиҥэ суоҕунан аҕыллар.

Утерянный аттестат серии А № 5238241, выданный 2000 г. НСПШ №1 на имя Румянцевой Надежды Георгиевны, считать недействительным.

БИЛЛЭРИИЛЭР-РЕКЛАМА

Улуус баһылыгын дьаһала

СИР АҺЫН ХОМУЙУУ УОННА СОҔОТУОПКАЛААҺЫН БОЛДЬОХТОРУН ТУҺУНАН

Сир аһын нэһилиэнньэ хомуйуутугар уонна соҕотуопкалааһыныгар сыһыаннаах манныК дьаһалы таһаарабын:

1. Нам улууһун территориятыгар сир астааһын болдьохторун маннык быһарга:
— кыһыл хаптаҕаһы - от ыйын 20 к.;
— сугуну - от ыйын 20 к.;
— хара хаптаҕаһы - атырдьах ыйын 4 к.;
— уулаах отону - атырдьах ыйын 18 к.

2. Кураан күн-дьыл турарынан сибээстээн отонньуттар уот туруутун ирдэбиллэрин кытаанахтык тутуһалларын туһунан сэрэтэргэ.

3. Бары нэһилиэктэр баһылыктара, Намнаагы лесхоз (Иванов Е.И.), айылҕа харыстабылын комитета (Ермолаев Ю.П.), ИДьУО (Зырянов П.А.) ыйыллыбыт болдьохтору тутуһууну кытаанахтык хонтуруоллааһыны хааччыйаллары-гар уонна ойуур баһаара турбатын, улуус территориятын мэччирэҥнэрэ алдьамматын туһугар дьайымтыалаах дьаһаллары ылалларыгар.

4. Бу дьаһал туолуутун хонтуруоллааһыны улуус баһылыгын 1 солб. Попов В.А. сүктэрэргэ.

Нам улууһун баһылыга А. ДЬЯКОНОВ

Күндүтүк саныыр, таптыыр оҕобут, быраапыт, убайбыт
ЯКОВЛЕВ Семен Прокопьевич
б. дь. от ыйын 10 күнүгэр эдэр саастыгар хомолтолоохтук күн сириттэн барбытынан диринҥник курутуйан туран ыпитиннэрэбит.
Ийэтэ, аҕата, бииргэ тереебуттэрэ

Ыытыыр доҕотторбутугар Прокопий Никонович, Прасковья Семеновна Яковлевтарга таптыыр уоллара
СЕМЕН
хомолтолоохтук өлбүтүгэр диринҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
В.Васильев, Н.Дьяконов дьиэ кэргэттэрэ

Күндүтүк саныыр дьоммутугар Хатырык орто оскуолатын ветераннууталыгар Яковлева П.С., норуот үөрэҕириитин туйгунугар Яковлев П.Н., кыыстарыгар Марияҕа, уоллаттарыгар Александрга, Петяҕа, Проняҕа, Димаҕа таптыыр уоллара, убайдара, бырааттара
ЯКОВЛЕВ Семен Прокопьевич
күн сириттэн эдэр саастыгар соҕуччу барбытынан диринҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Куличкиннар, Семеновтар, Соловьевтар

Күндүтүк сныыр дьоммутугар Хатырык орто оскуолатын ветеран учуутала Прасковья Семеновна, РФ үөрэҕириитин туйгуна Прокопий Никонович Яковлевтарга, кыыстарыгар Мария Прокопьевнаҕа, уоллаттарыгар Никаҕа, Сашаҕа, Петяҕа, Проняҕа таптыыр уоллара, убайдара, бырааттара
СЕНЯ
күн сириттэн эдэр саастыгар соҕуччу хомолтолоохтук барбытынан диринҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Дьокуускайтан Яковлевтар, Матвеевтар,

Коллектив Намского педагогического колледжа выражает соболезнование работнику НПК Яковлевой Марии Прокопьевне, ее семье, родным и близким по поводу скоропостижной кончины любимого брата
ЯКОВЛЕВА Семена Прокопьевича.

Истиҥник саныыр дьоммутугар Прасковья Семеновнаҕа, Прокопий Николаевичка таптыыр уоллара, оҕолоругар убайдара, бырааттара
ЯКОВЛЕВ Семен Прокопьевич
хомолтолоохтук өлбүтүнэн диринҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Намтан Куличкиннар

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эҥэбит, хос эҥэбит, Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, колхознай үлэ ветерана
ПРОТОПОПОВ Афанасий Алексеевич
б. дь. от ыйын 14 күнүгэр 76 саастыгар ыараханнык ыалдьан өлбүтүн аймахтарыгар, үөлэннэхтэригэр, билэр дьоҥугар диринҥник курутуйан биллэрэбит.
Кэргэнэ Мария Александровна, уоллаттара, кийиттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ

Сэрии, тыыл, үлэ ветерана
ПРОТОПОПОВ Афанасий Алексеевич
үһүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр Мария Александровнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, уруу-аймах дьоҥугар диринҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.
Улуус ветераннарын сэбиэтэ, улуус социальнай харалтатын управлениета

Истиҥник саныыр, ыытыктыыр аймахпыт колхознай-совхознай тутуу кыттыылааҕа, Илиҥнги фронт сэрии ветерана, II Хомустаах Үҥэрин олохтоохо
ПРОТОПОПОВ Афанасий Алексеевич
ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, билэр дьоҥугар диринҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Мальцевтар дьиэ кэргэттэрэ, Евдокия Олесова

II Хомустаах нэһилиэгин олохтоохо сэрии, үлэ ветерана, уһун кэмнэ биригэдьиириэн, от эвенотун эвеноводунан таһаарыылаахтык үлэлээбит
ПРОТОПОПОВ Афанасий Алексеевич
өлбүтүнэн аймахтарыгар уонна билэр дьонноругар хомолтобутун тириэрдэбит.
II Хомустаах нэһилиэгин дьаһалтата

Коллектив Намского педагогического колледжа выражает соболезнование работнику НПК Протопопову Алексею Афанасьевичу, его семье, родным и близким по поводу кончины после тяжелой продолжительной болезни любимого отца ветерана ВОВ и труда
ПРОТОПОПОВА Афанасия Алексеевича.

Күндүтүк саныыр убайбыт Өймүкөөн улууһун Томтор бөһүөлэгин олохтоохо
БУГАЕВ Анатолий Егорович
уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, кэргэнигэр Христина Гавриловнаҕа, бииргэ тереебуттэригэр, чугас дьоҥугар диринҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Аймахтара: Румянцевтар, Птицыннар

Нам селотун дьаһалтата
БУГАЕВ Анатолий Егорович
ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, аймахтарыгар диринҥ кутурҕанын биллэрэр.

Салбаҥ нэһилиэгин олохтоохо, сэрии, тыыл, үлэ ветерана, улуус токкус төгүллээх чемпион-боксёра, ВДНХ үрдүк көмүс мэтээлин кавалера
НОВГОРОДОВ Владимир Дмитриевич
ыараханнык ыалдьан өлбүтүнэн кэргэнигэр Ксения Гавриловнаҕа, оҕолоругар Евдокияҕа, Гаврилга, Валентинаҕа, Василийга, быраатыгар Дмитрий Дмитриевичка, кини кэргэттэригэр, кийиттэригэр Надяҕа, Любаҕа, күтүөтүгэр Василий Иннокентьевичка, чугас аймахтарыгар, сиэннэригэр диринҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Салбаҥ нэһилиэгин дьаһалтата, нэһилиэк кырдьаҕастара

Күнду кийииппитигэр Еленаҕа, оҕолоругар кинилэр тапталлаах аҕалара
СИВЦЕВ Николай Семенович
соҕумардык эдэр саастыгар өлбүтүнэн диринҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит. Эйиги аҥыыгытын тэҥнэ үллэстэбит.
Табаарыстаргыт: Искраттан Дьяконовтар, Намтан Федоровтар

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, убайбыт, быраапыт
СИВЦЕВ Николай Семенович
от ыйын 16 күнүгэр оҕолго хомолтолоохтук өлбүтүн барыы билэр дьоммутугар, доҕотторугар, табаарыстарыгар диринҥ кутурҕанынан ыпитиннэрэбит.
Кэргэнэ, оҕолоро, бииргэ тереебуттэрэ, табаарыстара, чугас аймахтара: Искраттан, Партизантан, Кыһыл Дэриэбинэттэн, Аппааныттан, Намтан

Искра нэһилиэгин олохтоохо
СИВЦЕВ Николай Семенович
хомолтолоохтук өлбүтүнэн кини оҕолоругар, кэргэнигэр, ийэтигэр, бары чугас дьоҥугар диринҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Искра нэһилиэгин дьаһалтата, общественноһа

РЕДАКТОРЫ СОЛБ. Г.К.ЭВЕРСТОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура, — **21496**; ; бухгалтерия — **21332**; факс — **21332**; **"НАМ" ТРК — 21632**; иллюстрация уонна реклама (секретариат), редакционнай издательскай система — **21141**

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствота, Нам улууһун дьаһалтата, редакция коллектива. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетын СР региональнай управлениетыгар регистрацияламмыт нүөмэрэ — **Я 0085.**

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэритин, дьиэрит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакцияҕакиирбит суруктар төннөрүллүбэттэр. ***Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.***

***"ЭҢСИЭЛИ"* - Нам улууһун хаһыата.**
678380, Саха Республиката, Нам с., Заложнай уул. 2.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

Талылынна уонна таҥылынна "Эҥсиэли" хаһыат редакционнай-издательскай систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга "Сахаполиграфиздат" НИПК бэчээттэннэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лиис.
Индексэ — 54889. Тираһа — 1818
Бэчээккэ илии баттанна —12:00 ч, 18. 07. 2001
Сакаһын №-рэ — 81